

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Давидова Ірина Віталівна, Зубар Володимир Михайлович СМАРТ-КОНТРАКТИ В КОРПОРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ	60
Сафончик Оксана Іванівна ДО ПИТАННЯ ПРИПИНЕННЯ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ НА НЕРУХОМО МАЙНО ТА ОБ'ЄКТИ НЕЗАВЕРШЕНОГО БУДІВНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	63
Токарева Віра Олександрівна ДО ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО БІОМЕТРИЧНОГО ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ	68
Chanysheva Alina Rashydivna SECURITY INTERESTS UNDER ENGLISH LAW, CIVIL CODE OF UKRAINE AND DRAFT CIVIL CODE OF UKRAINE	72
Адамова Олена Семенівна ПРИВАТНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	75
Бабич Ірина Григорівна МАКСИМИ СІМЕЙНОГО ПРАВА У РИМСЬКОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ	78
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ СПАДКОВОГО ТА ШЛЮБНОГО ДОГОВОРІВ	82
Глиняна Катерина Михайлівна РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДТРИМЦІ ТА ЗАХИСТІ ТВОРЧИХ ПРАВ ДІТЕЙ ...	84
Завальнюк Сергій Володимирович ПОНЯТТЯ ПРОГАЛИН У ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ ІЗ СУМІЖНИМИ ПРАВОВИМИ КАТЕГОРІЯМИ.	87
Калітенко Оксана Михайлівна ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ВРАЗЛИВОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ПРАВІ: ДО ФОРМУВАННЯ ЦИВІЛІСТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ	90
Кривенко Юлія Василівна ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ	93
Матійко Микола Володимирович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА	96
Мельник Олександр Володимирович ПРАВОВИЙ СТАТУС ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ: ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	100
Омельчук Олександр Сергійович ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КОПІЙ ОСОБИ ТА АВАТАРІВ	103
Орзіх Юрій Геннадійович НОТАРІАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ТА СПАДКОВИХ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ	105
Оскілко Олексій Олегович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЦИВІЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ	109
Павлова Вікторія Георгіївна ПРИНЦИП ОХОРОНИ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СТОРІН СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ	112
Фасій Богдан Володимирович ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕТОДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ВПЛИВОМ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ	114

Якщо робити перші спроби визначення категорії «вразливість приватної особи», то імовірно це має бути фактичний стан особи у конкретних правовідносинах, який характеризується підвищеним ризиком порушення її прав через об'єктивну нерівність можливостей сторін. Така нерівність може бути зумовлена як індивідуальними характеристиками особи, так і зовнішніми факторами – складністю цифрових технологій сучасного світу, інформаційною асиметрією, залежністю від цифрових платформ, умовами гібридної війни тощо.

Ключові слова: захист прав, вразливість, рівність суб'єктів, цифрові ризики, критерії вразливості.

Key words: protection of rights, vulnerability, equality of subjects, digital risks, vulnerability criteria.

Кривенко Юлія Василівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри приватного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА: ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ

У сучасній ситуації в Україні інститути громадянського суспільства перебувають на стадії формування. Політичні ресурси розподілені між ними вкрай нерівномірно, далеко не всі з них здатні забезпечити своїм членам способи адаптації до політичних цінностей і норм. Водночас саме громадські організації виступають тим структурним елементом, що пов'язує державу і приватну особу, забезпечуючи реалізацію конституційного права громадян на свободу об'єднання, закріпленого у ст. 36 Конституції України [1].

Громадянське суспільство найчастіше визначається як таке суспільство, де втручання влади в життя громадян зведене до мінімуму. Іншими словами, концепція громадянського суспільства приймає в антропологічному аспекті наявність свідомих громадян, що прагнуть реалізувати свої соціальні, економічні, культурні інтереси, а в політичному – зведення функцій держави до того, що в лібертаріанській традиції вдало окреслюється метафорою «нічного сторожа» (тобто забезпечення порядку та безпеки своїх громадян). Таким чином, своєрідним ідеалом громадянського суспільства є людина, яка прагне самореалізації [2].

Громадські організації, будучи соціальним інститутом самоорганізації громадян на основі спільних інтересів, виконують дві важливі функції: вони виступають основою структурування громадянського суспільства та є чинником політичної соціалізації. За допомогою системи невідповідних громадських організацій люди можуть спільно вирішувати загальні проблеми, задовольняти та захищати свої потреби й інтереси в усіх сферах суспільного життя.

Цивільно-правовий статус громадських організацій визначається передусім нормами Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та спеціального законодавства. Відповідно до ст. 85 ЦК України непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками [3]. Громадські організації належать саме до цієї категорії юридичних осіб, що принципово відрізняє їх від господарських товариств та інших підприємницьких структур.

До непідприємницьких товариств, які, як і громадські об'єднання, є видами об'єднань громадян, належать: політичні партії, благодійні організації, релігійні організації, споживчі кооперативи, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку та ін. Попри спільну родову ознаку – відсутність мети отримання прибутку – кожен із цих видів має власну правову природу, особливості правосуб'єктності та організаційно-правову форму [4].

Статус юридичної особи громадська організація набуває в порядку, передбаченому чинним законодавством, зокрема Законом України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 р. Відповідно до ст. 4 цього Закону громадське об'єднання може здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи або без такого статусу [5]. Набуття статусу юридичної особи надає організації повний обсяг цивільної правоздатності, передбаченої ст. 91 ЦК України: вона може від свого імені набувати майнові та немайнові права, нести обов'язки, бути позивачем і відповідачем у суді.

Громадські організації створюються без мети отримання прибутку. За своєю суттю та призначенням будь-яке суспільне об'єднання є некомерційним, що не орієнтоване, передусім, на прибуток, а функціонує для зовсім інших цілей. Таким чином, кошти, що вдається залучити, можуть бути використані для досягнення мети громадського об'єднання в повному обсязі. Це принципове положення відображено у ст. 86 ЦК України, яка встановлює, що непідприємницькі товариства можуть поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню.

Практика створення таких організацій є вельми різноманітною: з одного боку, вони формуються на основі добровільного об'єднання громадян, з іншого – істотно відрізняються від класичних форм громадських організацій унаслідок їх інтеграції в державну структуру. Ця дихотомія між автономією та залежністю від держави є одним із ключових проблемних питань у визначенні цивільно-правового статусу громадських організацій.

Чинне законодавство допускає існування громадських об'єднань без реєстрації, проте у цьому разі вони не є суб'єктами цивільних правовідносин у класичному розумінні ст. 2 ЦК України. Це породжує практичну проблему: неареєстровані об'єднання не можуть відкривати рахунки, укладати договори, нести юридичну відповідальність, що суттєво обмежує їх діяльність в умовах, коли оперативність реагування є критичною – особливо в умовах воєнного стану.

Відповідно до ст. 321 ЦК України право власності є непорушним, однак щодо громадських організацій виникає питання: хто є суб'єктом права власності на майно організації, що не набула статусу юридичної особи? Законодавець не дає однозначної відповіді, що на практиці призводить до майнових спорів та правової невизначеності. У разі ліквідації організації зі статусом юридичної особи майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається на статутні цілі (ч. 3 ст. 21 Закону «Про громадські об'єднання»), однак механізм такої передачі потребує законодавчого вдосконалення.

За загальним правилом ст. 96 ЦК України юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним їй майном. Учасники (члени) юридичної особи не відповідають за зобов'язаннями юридичної особи. Проте на практиці виникають ситуації, коли майна організації є недостатньо для покриття завданих нею збитків, а встановити відповідальних посадових осіб проблематично через відсутність чіткої організаційної структури. Це особливо актуально для волонтерських організацій, які в умовах воєнного стану акумулюють значні фінансові ресурси.

Відповідно до принципу спеціальної правоздатності непідприємницьких юридичних осіб (ст. 91 ЦК України) їхня діяльність обмежена статутними цілями. Однак межі такого обмеження є дискусійними: чи вправі громадська організація укладати договори, що прямо не передбачені її статутом, але сприяють досягненню статутних цілей? Судова практика у цій сфері є неоднорідною, а законодавча регламентація – недостатньою.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. [6] передбачає можливість обмеження окремих прав і свобод громадян, що опосередковано впливає і на діяльність громадських об'єднань. Питання про те, чи може бути обмежена діяльність громадської організації в умовах воєнного стану без рішення суду, залишається дискусійним і потребує доктринального осмислення в контексті балансу між публічним інтересом та гарантіями ст. 36 Конституції України.

Отже, громадські організації посідають особливе місце в системі суб'єктів цивільного права України як непідприємницькі юридичні особи зі спеціальною правоздатністю. Їх цивільно-правовий статус визначається поєднанням норм ЦК України (насамперед статей 85, 86, 91, 96) та спеціального законодавства. Водночас низка питань – майнова відповідальність, межі договірної правоздатності, статус нереєстрованих об'єднань, регулювання в умовах воєнного стану – потребують подальшого законодавчого врегулювання та доктринального дослідження. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах повномасштабного вторгнення, коли громадські організації фактично взяли на себе значну частину функцій із соціального захисту та гуманітарної допомоги, що вимагає адекватного та стабільного правового забезпечення їхньої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Розвиток громадянського суспільства в Україні: минуле, сучасність, перспективи : колективна монографія / за заг. ред. О. М. Руденко, С. В. Штурхецького. Острог : ІГСУ, Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. 328 с.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
4. Давидова Н. О., Менджул М. В. Громадське об'єднання та громадська організація: дихотомія понять. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 3. С. 51–57.
5. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1.
6. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.

Ключові слова: громадські організації, юридична особа, цивільно-правовий статус, суб'єкти цивільного права, майнова відповідальність.

Key words: civic organizations, legal entity, civil law status, subjects of civil law, property liability.

Матійко Микола Володимирович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри приватного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СІМЕЙНОГО ПРАВА

Стаття 7 Сімейного кодексу України стосується загальних засад регулювання сімейних відносин. При цьому «в юриспруденції термін «принцип» використовується у різних аспектах: як елемент галузі права, як ідея, як цінність, як інструмент, як абстрактне правило, що застосовується до конкретних випадків» [1, с. 21]. Разом з цим в юридичній літературі принципи сімейного права визначаються як «провідні ідеї та положення, які визначають сутність сімейного права, стрижень, який поєднує окремі норми та інститути сімейного права в одне ціле» [2, с. 31], «закріплені в нормах сімейного законодавства основні керівні положення (засади), що відображають специфіку, сутність і зміст особистих та майнових відносин, які виникають між подружжям, батьками, дітьми, іншими членами сім'ї» [3, с. 25].

Серед принципів сімейного права в юридичній літературі виділяються: «державна охорона сім'ї, дитинства, материнства, батьківства; рівність учасників сімейних відносин; недопустимість державного чи будь-якого іншого втручання в